

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย

Preservation of Local Arts and Culture in the Digital Age: Opportunities and Challenges

พระเทพวชิรวิมล (สายัญ ปณฺญาวชิโร)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Phra Thep Wachirawimol (Sayun Panyawajiro)

Mahamakut Buddhist University

Email: worachet031973@gmail.com

วันที่รับบทความ: 13 กันยายน 2567; วันที่แก้ไขบทความ: 7 ตุลาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ: 8 ตุลาคม 2567

Received: September 13, 2024; Revised: October 7, 2024; Accepted: October 8, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีเจตจำนงสะท้อนถึงการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในปัจจุบัน เนื่องจากเทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและวัฒนธรรมทั่วโลก บทความนี้มุ่งศึกษาโอกาสและความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล การใช้สื่อดิจิทัลช่วยให้การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม สามารถเข้าถึงผู้คนได้กว้างขวางมากขึ้น อาทิเช่น การเก็บรักษาและเผยแพร่ข้อมูลทางออนไลน์ การนำเสนองานศิลปะผ่านแอปพลิเคชัน (Application) หรือแพลตฟอร์มเสมือนจริง (Virtual Platform) และการทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถมีชีวิตอยู่ในยุคปัจจุบันได้อย่างยั่งยืน อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงนี้ก็มาพร้อมกับความท้าทายหลายประการ เช่น การบิดเบือนข้อมูลทางวัฒนธรรม ความลักลั่นระหว่างประเพณีดั้งเดิมกับเทคโนโลยีใหม่ และความเสี่ยงในการสูญเสียคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดจากการพาณิชย์ในสื่อดิจิทัล ดังนั้น การนำเสนอกรอบแนวคิดที่ผสมผสานระหว่างการอนุรักษ์แบบดั้งเดิมกับนวัตกรรมดิจิทัล การเสนอแนวทางในการจัดการกับปัญหาเพื่อรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ การเสนอให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงชุมชน ศิลปิน และภาครัฐ ร่วมมือกันในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสม เพื่อให้การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถดำเนินไปได้อย่างสมดุลและสอดคล้องกับยุคสมัย

คำสำคัญ: ยุคดิจิทัล; ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น; โอกาสและความท้าทาย

Abstract

The academic article aims to reflect the significance of preserving local arts and culture in the digital era, a topic of utmost importance today, as digital technology plays a transformative role in reshaping lifestyles and cultures globally. This article focuses on studying the opportunities and challenges related to the preservation of local arts and

culture through digital technology. The use of digital media facilitates broader dissemination of cultural heritage, making it more accessible to the public. For instance, the preservation and distribution of information online, the presentation of art through applications or virtual platforms, and the sustainable survival of local arts and culture in the modern era. However, these transformations also bring several challenges, such as the distortion of cultural information, the tension between traditional customs and new technologies, and the risk of losing cultural values due to commercialization in digital media. Therefore, the article proposes a conceptual framework that integrates traditional conservation with digital innovation, offering solutions to effectively address these issues and to restore and preserve local arts and culture. The article also suggests that stakeholders, including communities, artists, and the government, should collaborate to appropriately apply technology to ensure that the preservation of local arts and culture can proceed in a balanced and relevant manner in accordance with contemporary times.

Keyword: Digital Era; Local Arts and Culture; Opportunities and Challenges

บทนำ

ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสะท้อนถึงการแสดงออกทางศิลปะและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่หนึ่ง ๆ และได้รับการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น ศิลปวัฒนธรรมนี้เป็นผลผลิตจากกระบวนการทางสังคมที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับวิถีชีวิต ความเชื่อ และค่านิยมของผู้คนในชุมชนท้องถิ่น โดยส่วนใหญ่จะประกอบด้วยศิลปะพื้นบ้าน ประเพณี และพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เพียงแต่แสดงออกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม แต่ยังสะท้อนถึงประวัติศาสตร์และเอกลักษณ์ของชุมชนนั้น ๆ ด้วย ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างและรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชุมชน ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างอดีตและปัจจุบัน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนรู้จักและภูมิใจในรากฐานทางวัฒนธรรมของตน ซึ่งนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในเชิงจิตวิญญาณและสังคม นอกจากนี้ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังมีบทบาทในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจของพื้นที่ โดยเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจในความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น และเกิดการพัฒนทางเศรษฐกิจ (เบญจมาศ ศรีจันทร์, 2560)

บทบาทของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นต่อชุมชนและสังคมสามารถมองได้จากหลายมิติ ประการแรก ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นเครื่องมือในการสืบสานและถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งเป็นการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและความรู้ในด้านต่าง ๆ เช่น การแพทย์แผนโบราณ การทำเกษตรกรรม

และการสร้างสรรค์ศิลปะพื้นบ้าน ประการที่สอง ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังมีบทบาทในการสร้างความสามัคคีและความเป็นเอกภาพในชุมชน การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น ประเพณีและพิธีกรรมจะเป็นโอกาสให้คนในชุมชนได้มารวมตัวกัน แสดงออกถึงความรักและความผูกพันต่อกัน นอกจากนี้ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นยังช่วยสร้างเสริมความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน ในการสนับสนุนและพัฒนาโครงการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น (ประภาส พันธน้อย, 2559)

การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันได้ส่งผลกระทบต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นทั้งในแง่บวกและแง่ลบ การเชื่อมต่อที่รวดเร็วและการเข้าถึงข้อมูลผ่านอินเทอร์เน็ตได้สร้างโอกาสใหม่ ๆ ในการรักษา สืบทอด และเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นไปสู่ระดับสากล ขณะเดียวกันก็ได้สร้างความท้าทายที่อาจคุกคามความเป็นเอกลักษณ์และความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ คือ (ศุภชัย สุขสุวรรณ, 2564)

1. ประเด็นผลกระทบในแง่บวก (positive impact) หนึ่งในผลกระทบที่เห็นได้ชัดเจน คือ การเพิ่มโอกาสในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถถูกบันทึก จัดเก็บ และเผยแพร่ในรูปแบบดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น การสร้างฐานข้อมูลออนไลน์ที่รวบรวมภาพถ่าย วิดีโอ และเสียงของการแสดงศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มการสตรีมมิ่งทำให้ผู้คนทั่วโลกสามารถเข้าถึงและชื่นชมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น ซึ่งสามารถช่วยเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลยังส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการสร้างสรรค์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบใหม่ ๆ เทคโนโลยีเช่นการพิมพ์สามมิติ (3D printing) หรือภาพเสมือนจริง (virtual reality) ช่วยให้ศิลปินและช่างฝีมือท้องถิ่นสามารถทดลองสร้างสรรค์งานศิลปะที่ผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีและวัฒนธรรมดั้งเดิมได้อย่างน่าตื่นตาตื่นใจ ส่งผลให้เกิดการต่อยอดและพัฒนางานศิลปะให้เข้ากับยุคสมัย

2. ประเด็นผลกระทบในแง่ลบ (negative impact) ในขณะเดียวกัน การแพร่หลายของเทคโนโลยีดิจิทัลก็ได้นำมาซึ่งความท้าทายต่อการคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เทคโนโลยีดิจิทัลมีส่วนในการกระจายวัฒนธรรมที่เน้นกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งอาจทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสูญเสียความเป็นเอกลักษณ์และถูกกลืนไปกับวัฒนธรรมที่แพร่หลายมากกว่า เช่น การนำเสนอศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัลที่ไม่ตรงตามต้นฉบับอาจทำให้ความหมายและคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมถูกบิดเบือนไปจากเดิม การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการทำซ้ำงานศิลปะหรือวัฒนธรรมท้องถิ่นอาจนำไปสู่การละเมิดลิขสิทธิ์และการสูญเสียสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญาของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลที่ไม่เท่าเทียมกันยังเป็นปัญหาที่สำคัญในหลายพื้นที่ การที่บางชุมชนไม่สามารถเข้าถึงหรือใช้เทคโนโลยีได้อย่างเต็มที่อาจทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นของพวกเขาถูกมองข้ามหรือละเลย ส่งผลให้เกิดการขาดโอกาสในการเผยแพร่และอนุรักษ์วัฒนธรรมของตน

ดังนั้น การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างความท้าทายในการรักษาเอกลักษณ์และความยั่งยืนของศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ การ

ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างรอบคอบและมีจริยธรรมจะช่วยให้เราสามารถรักษามรดกทางวัฒนธรรมและส่งเสริมความหลากหลายทางวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน (มณีรัตน์ จงเจริญ, 2565) การศึกษาและวิเคราะห์โอกาสและความท้าทายที่เกิดขึ้นจากการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) การเข้าถึงและการเผยแพร่ที่กว้างขวางขึ้น เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมสามารถถูกบันทึกและเผยแพร่ไปยังผู้ชมทั่วโลกได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เช่น การจัดทำแหล่งข้อมูลออนไลน์ เว็บไซต์หรือแพลตฟอร์มสื่อสังคมออนไลน์ (social media platforms) ที่รวบรวมและนำเสนอข้อมูลทางวัฒนธรรมสามารถทำให้ผู้คนทั่วโลกเข้าถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ง่ายขึ้น (2) การสร้างความตระหนักรู้และการเรียนรู้ สื่อดิจิทัลสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น และช่วยส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับวัฒนธรรมที่หลากหลายได้ ตัวอย่างเช่น โครงการดิจิทัลที่สนับสนุนการเรียนรู้วัฒนธรรมผ่านการใช้งานเสมือนจริง (virtual reality) สามารถทำให้ผู้เรียนได้สัมผัสและเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่นในแบบที่มีความสมจริงมากขึ้น และ (3) การส่งเสริมเศรษฐกิจในชุมชน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นผ่านการขายสินค้าและบริการที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม เช่น การจัดงานแสดงศิลปะท้องถิ่นผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ หรือการขายสินค้าหัตถกรรมผ่านร้านค้าออนไลน์ ทั้งนี้ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น (จิรพงษ์ วิสุทธิพงศ์, 2563)

ความท้าทายในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) การบิดเบือนความหมายและคุณค่าของวัฒนธรรม หนึ่งในความท้าทายที่สำคัญคือการคงไว้ซึ่งความถูกต้องและความเป็นต้นฉบับของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ในบางกรณี การนำเสนอวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัลอาจนำไปสู่การบิดเบือนความหมายดั้งเดิมของวัฒนธรรมนั้น ๆ การถ่ายทอดในรูปแบบที่ขาดความละเอียดอ่อนและความเข้าใจที่ลึกซึ้งอาจทำให้วัฒนธรรมท้องถิ่นสูญเสียความเป็นตัวตนและความหมายที่แท้จริง (2) การเข้าถึงที่ไม่เท่าเทียมกัน การเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลยังเป็นอุปสรรคที่สำคัญสำหรับบางชุมชนท้องถิ่น โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลหรือพื้นที่ที่มีทรัพยากรจำกัด การขาดการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตที่มีคุณภาพหรือการขาดทักษะในการใช้งานเทคโนโลยีอาจทำให้ชุมชนเหล่านี้ไม่สามารถเข้าร่วมในกระบวนการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมของตนได้อย่างเต็มที่ และ (3) ความเสี่ยงด้านลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัลอาจนำไปสู่ความเสี่ยงในการละเมิดลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา วัฒนธรรมที่ได้รับการปกป้องมาเป็นเวลานานอาจถูกใช้โดยไม่ได้รับอนุญาตหรือได้รับการดัดแปลงโดยไม่คำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมที่แท้จริง (พิมพ์ชนก ศิริเจริญ, 2562)

จากที่กล่าวมาสะท้อนจากทัศนคติได้ว่า การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลมีทั้งโอกาสและความท้าทายที่ต้องพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน เทคโนโลยีดิจิทัลสามารถเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการเผยแพร่และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ขณะเดียวกันก็ต้องระมัดระวังในการรักษาความถูกต้องและความ

ยั่งยืนของวัฒนธรรมเหล่านั้น ด้วยการพัฒนาแนวทางและวิธีการที่รอบคอบและมีความรับผิดชอบ เราสามารถใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงและมีความร่วมสมัย

เทลิยวหน้า แลหลังสังคมไทยยุค Disruption

ศิลปวัฒนธรรมไทยมีรากฐานมาจากความเชื่อและวิถีชีวิตของคนไทยที่ผสมผสานระหว่างศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์-ฮินดู รวมทั้งอิทธิพลจากอารยธรรมต่าง ๆ เช่น อินเดีย จีน และชวา ซึ่งได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทยตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์และยุคสุพรรณภูมิ ผลจากการผสมผสานนี้ทำให้เกิดงานศิลปะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เช่น สถาปัตยกรรมไทย วัฒนาอาราม ภาพจิตรกรรมฝาผนัง และงานหัตถกรรมต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงความเชื่อทางศาสนาและวิถีชีวิตในแต่ละยุค ในยุคสุโขทัยและอยุธยา ศิลปวัฒนธรรมไทยได้พัฒนาไปสู่ความเป็นตัวของตัวเองอย่างชัดเจน เช่น รูปแบบของศิลปะการสร้างวัดและพระพุทธรูป รวมถึงการประดิษฐ์ตัวอักษรไทยในสมัยพ่อขุนรามคำแหง นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการแสดงทางวัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น โขน ละครนอก และนาฏศิลป์ (นฤมล วิจิตรวงศ์, 2561) การเกิดของศิลปวัฒนธรรมไทยในสมัยใหม่และการเข้ามาของตะวันตกในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ได้ส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมไทยเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามแนวทางของตะวันตก ตัวอย่างเช่น การรับเอารูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตกเข้ามาประยุกต์ใช้ในงานก่อสร้างต่าง ๆ รวมถึงการรับอิทธิพลจากวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากต่างประเทศเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนไทย ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วัฒนธรรมไทยเริ่มได้รับอิทธิพลจากกระแสโลกาภิวัตน์และการสื่อสารสมัยใหม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสื่อมวลชน การ์ตูน ภาพยนตร์ และดนตรี ซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและค่านิยมที่แตกต่างจากเดิมอย่างรวดเร็ว (ปรีชา เกาทอง, 2564)

ความเปราะบางของศิลปวัฒนธรรมไทยในยุคเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีสมัยใหม่และการเชื่อมต่อแบบดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมไทย ทั้งในการสื่อสาร การทำงานและการใช้ชีวิตประจำวันส่งผลให้ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ หนึ่งในนั้นคือการที่เทคโนโลยีและสื่อดิจิทัลเข้ามามีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงค่านิยมและความเชื่อของคนไทย การแพร่หลายของสื่อออนไลน์และโซเชียลมีเดีย (Social media) ทำให้วัฒนธรรมแบบดั้งเดิมถูกท้าทายจากวัฒนธรรมใหม่ที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว ความเป็นอัตลักษณ์ของศิลปวัฒนธรรมไทยจึงเริ่มถูกกัดกร่อน ความเข้าใจในศิลปะและวัฒนธรรมดั้งเดิมลดลง โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชนที่ได้รับอิทธิพลจากสื่อต่างประเทศอย่างมาก ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าวิวัฒนาการของศิลปวัฒนธรรมไทยสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวและการผสมผสานกับวัฒนธรรมจากภายนอก แต่ในขณะเดียวกัน สังคมไทยในยุคที่เทคโนโลยีสมัยใหม่ครอบงำก็ต้องเผชิญกับความเปราะบางในการรักษาอัตลักษณ์และค่านิยมดั้งเดิม การรักษาและฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมไทยให้เข้ากับยุคสมัยจึงเป็นสิ่งที่จำเป็น เพื่อให้ศิลปวัฒนธรรมไทยยังคงมีชีวิตอยู่ต่อไปในยุคดิจิทัล อย่างไรก็ตาม เทคโนโลยีก็ได้เปิดโอกาสให้มีการสร้างสรรค์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยในรูปแบบใหม่ ๆ ผ่านทางสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์ม

ออนไลน์ (online platform) เช่น การนำเสนอภาพยนตร์ การแสดงสด หรือการสร้างงานศิลปะดิจิทัล ซึ่งทำให้ศิลปวัฒนธรรมไทยยังคงมีชีวิตอยู่ในยุคที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญ

ศิลปะและวัฒนธรรมไทยเป็นรากฐานสำคัญของสังคมไทย การอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมให้พัฒนาเคียงคู่กับสังคมในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องอาศัยการบูรณาการกับการศึกษา การใช้เทคโนโลยี การส่งเสริมการสร้างสรรค์ การสนับสนุนจากภาครัฐและประชาสังคม และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมื่อดำเนินการอย่างบูรณาการ ศิลปวัฒนธรรมไทยจะสามารถคงอยู่และพัฒนาไปพร้อมกับสังคมในยุคที่เทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์มีบทบาทสำคัญ ในศตวรรษที่ 21 สังคมไทยต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และการพัฒนาเทคโนโลยี ศิลปะและวัฒนธรรมไทยอันดีงามจำเป็นต้องได้รับการอนุรักษ์และสืบสานอย่างยั่งยืนเพื่อให้สามารถปรับตัวและพัฒนาไปพร้อมกับสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลง ดังนั้น วิธีการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทยให้พัฒนาเคียงคู่กับสังคมในศตวรรษที่ 21 เราสามารถบูรณาการเสริมด้วยหลักการและวิธีการ ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง การบูรณาการศิลปะและวัฒนธรรมเข้ากับการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการอนุรักษ์และสืบสานศิลปวัฒนธรรม การบูรณาการหลักสูตรการศึกษาที่เน้นความสำคัญของศิลปะและวัฒนธรรมไทยตั้งแต่ระดับประถมศึกษาไปจนถึงระดับอุดมศึกษาจะช่วยสร้างความตระหนักรู้และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของชาติในกลุ่มเยาวชน นอกจากนี้การส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น การแสดงนาฏศิลป์ ดนตรีไทย และงานหัตถกรรมจะช่วยให้เยาวชนเข้าใจและซึมซับวัฒนธรรมไทยได้ดียิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

ประเด็นที่สอง การใช้เทคโนโลยีเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม เทคโนโลยีสมัยใหม่สามารถเป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการอนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม การใช้สื่อดิจิทัลเพื่อบันทึกและเผยแพร่ผลงานศิลปะไทย เช่น การทำคลังข้อมูลออนไลน์ของศิลปวัตถุหรือการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะดิจิทัล จะทำให้ศิลปะและวัฒนธรรมไทยสามารถเข้าถึงผู้คนได้ทั่วโลก นอกจากนี้การใช้สื่อสังคมออนไลน์ยังเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรม (กรมศิลปากร, 2563)

ประเด็นที่สาม การส่งเสริมการสร้างสรรค์ในศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ศิลปวัฒนธรรมจะสามารถอยู่รอดได้อย่างยั่งยืนในศตวรรษที่ 21 ก็ต่อเมื่อมีการพัฒนาและปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัย การส่งเสริมการสร้างสรรค์ในศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยที่มีรากฐานจากวัฒนธรรมดั้งเดิม เช่น การผสมผสานศิลปะดั้งเดิมกับการออกแบบสมัยใหม่ หรือการพัฒนาผลงานศิลปะที่สะท้อนถึงประเด็นสังคมร่วมสมัย จะช่วยให้ศิลปะและวัฒนธรรมไทยยังคงมีความหมายและมีชีวิตชีวา (กรมศิลปากร, 2563)

ประเด็นที่สี่ การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคประชาสังคม การอนุรักษ์และสืบสานศิลปะและวัฒนธรรมต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกภาคส่วน ภาครัฐควรมีนโยบายที่ชัดเจนในการส่งเสริมและสนับสนุนการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ทั้งในแง่ของการจัดสรรด้านงบประมาณ การจัดทำโครงการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม

และการสนับสนุนกิจกรรมทางวัฒนธรรมต่าง ๆ นอกจากนี้ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจะช่วยให้การอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยเป็นไปอย่างยั่งยืน (พัชรภรณ์ จันทรางศุ, 2561)

ประเด็นที่ห้า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมไทย การส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมมีการจัดการที่ดีและมีการนำเสนอเรื่องราวทางวัฒนธรรมที่ถูกต้องจะช่วยเพิ่มมูลค่าให้กับศิลปวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้ยังเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมของตนเอง (พัชรภรณ์ จันทรางศุ, 2561)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ทิศทางและแนวโน้มในอนาคตของการศึกษาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลสามารถมองได้จากหลายมุมมอง การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีจะยังคงมีบทบาทสำคัญในกระบวนการนี้ และจะส่งผลกระทบต่อการรักษาสมบัติทางวัฒนธรรมของโลกในลักษณะที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น (สาริณี สุทธิพงษ์, 2566) การทำนายแนวโน้มในอนาคตเกี่ยวกับการศึกษาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและมีจริยธรรมจะเป็นกุญแจสำคัญในการรักษาและส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นให้คงอยู่ในยุคดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว วิศรุต สุริยะวงศ์ (2565) กล่าวถึงแนวโน้มความเป็นพลวัตในอนาคตสามารถสะท้อนผ่านมุมมองทางสังคมบนพื้นฐานแห่งบริบท (1) การารพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลที่ซับซ้อนมากขึ้น เทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาอย่างรวดเร็ว เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (AI), การเรียนรู้ของเครื่อง (machine learning), และการใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (big data) จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวิเคราะห์และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เครื่องมือเหล่านี้สามารถช่วยในการสืบค้นและวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มดิจิทัลที่สามารถรักษาความถูกต้องและความลึกซึ้งของวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ได้ (2) การสร้างชุมชนออนไลน์เพื่อการอนุรักษ์ ในอนาคตเราน่าจะเห็นการเติบโตของชุมชนออนไลน์ที่เน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมากขึ้น ชุมชนจะใช้เทคโนโลยีในการสร้างเนื้อหาที่มีความหลากหลายและเป็นที่ยอมรับในระดับสากล (3) การบูรณาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ ในการศึกษา มหาวิทยาลัยและสถาบันการศึกษาต่าง ๆ จะต้องปรับตัวเพื่อบูรณาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ากับหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้สื่อดิจิทัลและเครื่องมือการเรียนรู้ออนไลน์จะช่วยให้การศึกษาศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นมีความยืดหยุ่นและเข้าถึงได้ง่ายขึ้น นักศึกษาและนักวิจัยจะสามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลที่มีความหลากหลายและสมบูรณ์มากขึ้น

พุทธศาสนาต่อการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณี

จากการศึกษาข้อมูลเชิงวิชาการสะท้อนให้เห็นฉากทัศน์ (scenario) ของวิวัฒนาการด้านบทบาทและหน้าที่ของพุทธศาสนาต่อการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมประเพณีได้ดังนี้

1. ยุคเริ่มแรกของพุทธศาสนา (พุทธกาลถึงยุคหลังพุทธปรินิพพาน)

ในช่วงพุทธกาล พุทธศาสนามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้คน โดยคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ได้มุ่งเน้นเพียงแค่การบรรลุธรรม แต่ยังเกี่ยวข้องกับการใช้ชีวิตอย่างมีศีลธรรมและมีจริยธรรม วัฒนธรรม และประเพณีในช่วงนี้มีเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิดกับหลักคำสอนของพุทธศาสนา เช่น การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา ซึ่งกลายเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีทางสังคม (Gombrich, R., 1988)

2. ยุคการเผยแผ่และการแปลงพุทธศาสนา (สมัยอาณาจักรต่าง ๆ)

เมื่อพุทธศาสนาเผยแผ่ไปยังภูมิภาคต่าง ๆ เช่น ศรีลังกา จีน ไทย พม่า และญี่ปุ่น พุทธศาสนาได้ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยมีการแปลงคำสอนและพิธีกรรมบางประการเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในแต่ละภูมิภาค วัฒนธรรมและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น ประเพณีการบวช การเข้าวัด และการทำบุญ ได้รับการพัฒนาและปรับเปลี่ยนตามสภาพแวดล้อมทางสังคม (Swearer, D. K., 1995)

3. ยุคการรวมศาสนากับรัฐ (สมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์)

ในประเทศไทยยุคอยุธยาและรัตนโกสินทร์ พุทธศาสนามีบทบาทเป็นศาสนาประจำชาติที่เชื่อมโยงกับสถาบันกษัตริย์ พุทธศาสนาไม่เพียงแต่เป็นแนวทางจริยธรรมและศีลธรรมสำหรับประชาชน แต่ยังเป็นเครื่องมือในการสร้างความเป็นเอกภาพและความมั่นคงของชาติ วัดกลายเป็นศูนย์กลางของการศึกษาและการถ่ายทอดวัฒนธรรม วัฒนธรรมและประเพณีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์และลอยกระทง ได้รับการสืบสานผ่านการส่งเสริมของสถาบันทางศาสนา (Tambiah, S. J., 1976)

4. ยุคปัจจุบัน (ศตวรรษที่ 20 ถึงปัจจุบัน)

ในยุคปัจจุบัน บทบาทของพุทธศาสนาต่อการอนุรักษ์สืบสานวัฒนธรรมยังคงมีความสำคัญ แต่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรมประเพณีหลายอย่างที่เคยผูกพันกับพุทธศาสนาได้รับอิทธิพลจากกระแสสังคมสมัยใหม่และโลกาภิวัตน์ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบและความหมาย เช่น การจัดงานบุญในวัดที่เน้นเรื่องของการแสดงออกทางศิลปะและการบันเทิงมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกัน วัดและองค์กรพุทธศาสนายังคงมีบทบาทในการส่งเสริมค่านิยมทางศีลธรรมและจริยธรรมผ่านการจัดกิจกรรมทางศาสนาและการศึกษา (Keyes, C. F., 1989)

สำหรับประเด็นแนวทางการพัฒนาในอนาคตนั้น องค์กรคณะสงฆ์ไทย สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ พระภิกษุสงฆ์ และพุทธศาสนิกชนควรร่วมจรรโลงไปพร้อมกันในบริบทของ (1) การสร้างความรู้สึกละเอียดระหว่างคนรุ่นใหม่กับพุทธศาสนา เช่น การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาทางศาสนาที่สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของคนรุ่นใหม่ การใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีเพื่อเผยแพร่และสืบสานคำสอนของพุทธศาสนา เป็นต้น (2) การสนับสนุนการวิจัยและการศึกษาเกี่ยวกับพุทธศาสนา การสนับสนุนการวิจัยเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมพุทธศาสนาในภูมิภาคต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบททางสังคมที่หลากหลาย การพัฒนาสื่อการศึกษาและเอกสารอ้างอิงที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาเพื่อใช้ในการเรียนการสอน และ (3) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศในด้านการสืบสานวัฒนธรรมพุทธศาสนา เช่น การ

สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีพื้นฐานทางพุทธศาสนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการอนุรักษ์วัฒนธรรม การจัดประชุมสัมมนาและงานแสดงวัฒนธรรมพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ เป็นต้น ส่วนมุมมองของผู้เขียนในด้านหลักการและวิธีการในการส่งเสริมการอนุรักษ์สืบสานศิลปะและวัฒนธรรมประเพณีเพื่อสร้างความสมานฉันท์ในพหุสังคม สามารถสะท้อนผ่านฉากทัศน์ (scenario) ในประเด็น ดังนี้

สารัตถะที่หนึ่ง หลักการในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสาน (Anderson, B. R., 1991) ประกอบด้วย (1) ความเคารพในความหลากหลาย ในพหุสังคมที่ประกอบด้วยกลุ่มคนจากภูมิหลังทางวัฒนธรรมและศาสนาที่หลากหลาย การเคารพและยอมรับความแตกต่างเป็นหลักการสำคัญ การส่งเสริมให้ทุกกลุ่มสามารถรักษาและแสดงออกถึงวัฒนธรรมของตนอย่างเสรี จะเป็นการสร้างบรรยากาศของการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ (2) การสร้างความเข้าใจร่วมกัน การส่งเสริมการเรียนรู้และทำความเข้าใจในศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีของกลุ่มอื่นๆ ในสังคม จะช่วยลดความเข้าใจผิดและความขัดแย้ง การเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน (3) การส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วม การอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมควรเน้นการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายในสังคม ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาสังคม วัด โรงเรียน และองค์กรทางศาสนา การมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มจะช่วยสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกันในกระบวนการอนุรักษ์ และ (4) การประยุกต์ใช้วัฒนธรรมให้เหมาะสมกับสมัย การสืบสานวัฒนธรรมไม่ควรยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ แต่ควรเปิดโอกาสให้มีการปรับปรุงให้เข้ากับบริบทสังคมปัจจุบัน โดยไม่ละทิ้งคุณค่าทางจิตวิญญาณและความหมายดั้งเดิม

สารัตถะที่สอง วิธีการในการส่งเสริมการอนุรักษ์และสืบสาน (Parekh, B., 2006) ประกอบด้วย (1) การศึกษาและการฝึกอบรม เช่น จัดตั้งหลักสูตรการศึกษาและฝึกอบรมที่เน้นการเรียนรู้วัฒนธรรม ศิลปะ และประเพณีของทุกกลุ่มในสังคม โดยมุ่งเน้นการสอนให้เกิดความเข้าใจและความเคารพในความหลากหลาย และการส่งเสริมการจัดโครงการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมระหว่างกลุ่มคนที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมต่างกัน (2) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เช่น ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน กลุ่มศิลปิน และองค์กรทางศาสนาเพื่อสนับสนุนการจัดกิจกรรมวัฒนธรรมที่ครอบคลุมกลุ่มคนหลากหลาย และการจัดตั้งเวทีแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม (3) การส่งเสริมการจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ร่วมมือกัน เช่น สนับสนุนการจัดงานประเพณีและกิจกรรมศิลปะที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มในสังคม เช่น งานเทศกาลทางศาสนาที่เปิดโอกาสให้กลุ่มคนจากศาสนาต่าง ๆ มาร่วมกัน และการส่งเสริมการจัดแสดงนิทรรศการศิลปะที่สะท้อนถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรม โดยเน้นความสัมพันธ์และการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ และ (4) การใช้สื่อสาธารณะและสื่อดิจิทัล (public and digital media) การใช้สื่อสาธารณะ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เพื่อเผยแพร่และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมที่หลากหลาย รวมทั้งการใช้สื่อ

ดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย (digital and social media) เพื่อเผยแพร่และเชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับวัฒนธรรม ประเพณีในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย

บริบทแห่งโอกาสและความท้าทาย

บริบทแห่งการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล: โอกาสและความท้าทาย ผู้เขียนสะท้อน ผ่านมุมมองทางสังคมในประเด็นแห่งสาระัตถะ ดังนี้

สาระัตถะที่หนึ่ง โอกาสในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย (1) การเข้าถึง ข้อมูลและการเผยแพร่ที่กว้างขวาง เทคโนโลยีดิจิทัลทำให้การเข้าถึงข้อมูลและการเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นไปอย่างรวดเร็วและครอบคลุมทั่วโลก การใช้สื่อสังคมออนไลน์ เว็บไซต์ และแอปพลิเคชันต่าง ๆ ช่วยให้ ชุมชนท้องถิ่นสามารถแสดงออกและเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมของตนสู่ผู้ชมในวงกว้างได้ นอกจากนี้ การ สร้างฐานข้อมูลดิจิทัลเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นยังช่วยให้สามารถเก็บรักษาและศึกษาวัฒนธรรมเหล่านี้ได้ใน ระยะยาว (Anderson, C., 2006) (2) การสร้างสรรค์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นเทคโนโลยีดิจิทัลเปิด โอกาสให้ศิลปินและช่างฝีมือท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลงานใหม่ ๆ ที่ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมดั้งเดิม และเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ในการออกแบบลวดลายผ้าพื้นเมือง หรือการใช้ เทคโนโลยีเสมือนจริง (virtual reality) ในการนำเสนอวัฒนธรรมท้องถิ่น นอกจากนี้ยังสามารถสร้างการมีส่วนร่วม ของเยาวชนในการฟื้นฟูและสืบสานศิลปะผ่านสื่อดิจิทัลที่พวกเขาคุ้นเคย (Jenkins, H., 2006) และ (3) การสนับสนุนเศรษฐกิจชุมชนผ่านการค้าดิจิทัลการใช้แพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ (ecommerce platform) ช่วย ให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถจำหน่ายสินค้าทางวัฒนธรรม เช่น หัตถกรรม ผ้าไหม หรือผลิตภัณฑ์อาหารพื้นบ้าน สู่ ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยสร้างรายได้ให้กับชุมชน แต่ยังช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้อีกด้วย (Anderson, C., 2006)

สาระัตถะที่สอง ความท้าทายในการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล ประกอบด้วย (1) การ สูญเสียความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรม การเผยแพร่ศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านสื่อดิจิทัลอาจนำไปสู่ การลดทอนความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่แท้จริง การนำเสนอวัฒนธรรมในรูปแบบที่ไม่สอดคล้องกับ บริบทดั้งเดิมหรือการตีความที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้เกิดความเข้าใจผิดและบิดเบือนความหมายของวัฒนธรรม นอกจากนี้ ความพยายามในการทำให้วัฒนธรรมเข้าถึงง่ายและเป็นที่ยอมรับ อาจทำให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น สูญเสียเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนไป (Lessig, L., 2004) (2) ความเสี่ยงต่อการถูกกลืนแบบและละเมิด ลิขสิทธิ์ การเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในรูปแบบดิจิทัลทำให้ข้อมูลเหล่านี้มีความเสี่ยงที่จะถูก กลืนแบบหรือถูกนำไปใช้โดยไม่ได้รับอนุญาต โดยเฉพาะในกรณีของสินค้าทางวัฒนธรรมที่มีมูลค่าสูง อาจ เกิดปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งส่งผลเสียต่อชุมชนท้องถิ่นที่เป็นเจ้าของวัฒนธรรมเหล่านั้น การสร้างมาตรการ ปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญ (Lessig, L., 2004) และ (3) ความยากลำบากในการเข้าถึงเทคโนโลยี แม้ว่าเทคโนโลยีดิจิทัลจะมีศักยภาพในการส่งเสริมการ

อนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น แต่ความไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงเทคโนโลยียังคงเป็นปัญหา โดยเฉพาะในชุมชนที่ห่างไกลและมีทรัพยากรจำกัด การขาดแคลนการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ดิจิทัล และการขาดความรู้ความเข้าใจในการใช้เทคโนโลยี อาจเป็นอุปสรรคต่อการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น (McLuhan, M., 1964)

สารัตถะที่สาม วิธีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล โอกาสและความท้าทาย ประกอบด้วย (1) การใช้เทคโนโลยีในการบันทึกและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่น การใช้เครื่องมือดิจิทัล เช่น กล้องถ่ายภาพและวิดีโอ เพื่อบันทึกศิลปะ วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่นในรูปแบบที่สามารถเก็บรักษาได้นานและเข้าถึงได้ง่าย วิดีโอและภาพเหล่านี้สามารถเผยแพร่ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น YouTube, Facebook หรือแพลตฟอร์มอื่นๆ เพื่อเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่นไปยังผู้ชมในวงกว้างทั่วโลก (Jenkins, H., 2006) (2) การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น สื่อสังคมออนไลน์สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการเผยแพร่และโปรโมตศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างเพจหรือกลุ่มที่เน้นวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นช่วยเชื่อมต่อผู้คนที่น่าสนใจและผู้ที่ต้องการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมเหล่านั้น โดยสื่อสังคมยังช่วยสร้างการมีส่วนร่วมและการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้ชุมชนสามารถรับฟังข้อเสนอแนะและพัฒนาวัฒนธรรมตามความต้องการของสังคมปัจจุบัน (Jenkins, H., 2006) (3) การพัฒนาแอปพลิเคชันและเว็บไซต์เพื่อการศึกษา การพัฒนาแอปพลิเคชันหรือเว็บไซต์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงประวัติความเป็นมา ภาพถ่าย วิดีโอ และบทความเชิงลึก จะช่วยให้ผู้คนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวกขึ้น การมีแอปพลิเคชันที่ให้ข้อมูลในรูปแบบที่น่าสนใจและสามารถใช้งานได้ทุกที่ทุกเวลา จะช่วยสร้างความสนใจและกระตุ้นการเรียนรู้ของเยาวชนและประชาชนทั่วไป (Jenkins, H., 2006) และ (4) การใช้เทคโนโลยีเสมือนจริง (VR) และความเป็นจริงเสริม (AR) เทคโนโลยีเสมือนจริงและความเป็นจริงเสริมสามารถใช้ในการจำลองสภาพแวดล้อมและเหตุการณ์ทางวัฒนธรรมที่สำคัญ การสร้างสรรค์ประสบการณ์แบบอินเทอร์แอคทีฟจะทำให้ผู้ใช้สามารถสัมผัสและเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างมีชีวิตชีวา แม้ว่าจะไม่สามารถเข้าถึงสถานที่จริงได้ (Anderson, C., (2006)

สารัตถะที่สี่ ข้อเสนอแนะในการรับมือกับความท้าทาย ประกอบด้วย (1) การพัฒนาความรู้และทักษะทางดิจิทัลในชุมชนท้องถิ่น (2) ส่งเสริมการฝึกอบรมและการศึกษาด้านเทคโนโลยีดิจิทัลในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถใช้เทคโนโลยีในการอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (3) การจัดตั้งกลไกการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญา พัฒนากลไกในการปกป้องสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อป้องกันการละเมิดลิขสิทธิ์และการลอกเลียนแบบ และ (4) การสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชน รัฐบาลและภาคเอกชนควรให้การสนับสนุนทั้งด้านทรัพยากรและนโยบายในการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางดิจิทัลในพื้นที่ห่างไกล

บทสรุป

การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลมีทั้งโอกาสและความท้าทายที่สำคัญ การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นพบทั้งโอกาสและความท้าทายที่สำคัญ โอกาสที่เกิดขึ้นจากเทคโนโลยีดิจิทัล ได้แก่ การบันทึกและเผยแพร่วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างกว้างขวางผ่านสื่อสังคมออนไลน์ แอปพลิเคชัน และเทคโนโลยีเสมือนจริง (virtual reality) ซึ่งสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนและประชาชน พร้อมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนผ่านการค้าสินค้าทางวัฒนธรรมออนไลน์ อย่างไรก็ตาม ความท้าทายที่มาพร้อมกับ การแปลงสภาพวัฒนธรรมสู่รูปแบบดิจิทัล ได้แก่ ความเสี่ยงในการสูญเสียความหมายดั้งเดิมของวัฒนธรรม การบิดเบือนข้อมูล ความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงเทคโนโลยี และปัญหาการละเมิดลิขสิทธิ์ ซึ่งอาจกระทบต่อความยั่งยืนของวัฒนธรรมเหล่านั้น การแก้ปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องเน้นการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาทักษะทางดิจิทัลในชุมชนท้องถิ่น การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชน และพัฒนามาตรการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดิจิทัล การผสมผสานเทคโนโลยีและการอนุรักษ์อย่างรอบคอบจึงจะช่วยให้ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นสามารถคงอยู่และเติบโตในยุคดิจิทัลอย่างยั่งยืน ส่วนทิศทางการส่งเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัลต้องมุ่งเน้นการผสมผสานระหว่างเทคโนโลยีสมัยใหม่และความเคารพต่อคุณค่าและความหมายดั้งเดิมของวัฒนธรรม เช่น การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลในชุมชนท้องถิ่น การสร้างสรรค์เนื้อหาดิจิทัลที่รักษาคุณค่าของวัฒนธรรมดั้งเดิม การศึกษาและพัฒนาทักษะดิจิทัลแก่เยาวชนและคนในชุมชน การสนับสนุนจากภาครัฐในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในระดับนโยบาย รวมทั้ง การสร้างความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง (References)

- นฤมล วิจิตรวงศ์. (2561). การเปลี่ยนแปลงของศิลปวัฒนธรรมไทยในยุคโลกาภิวัตน์. *วารสารศิลปวัฒนธรรมไทยศึกษา*.
- เบญจมาศ ศรีจันทร์ (2560). *ความสำคัญของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย.
- ประภาส พันธน้อย (2559). *บทบาทของศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในการส่งเสริมความยั่งยืนของชุมชน*. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์ชนบทยั่งยืน.
- ปรีชา เกาทอง. (2564). *ศิลปวัฒนธรรมไทยในยุคดิจิทัล*. การประชุมวิชาการศิลปวัฒนธรรมไทย.
- มณีนีรัตน์ จงเจริญ (2565). การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านเทคโนโลยีดิจิทัล. *วารสารการพัฒนาและการศึกษาท้องถิ่น*, 4(2), 67-82.
- ศุภชัย สุขสุวรรณ (2564). ผลกระทบของการพัฒนาเทคโนโลยีต่อศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล. *วารสารสังคมศาสตร์ดิจิทัล*, 7(1), 23-40.

- สาริณี สุทธิพงษ์ (2566). การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในงานอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น.
วารสารวิชาการดิจิทัลและวัฒนธรรม, 10(2), 112-130.
- วิศรุต สุริยะวงศ์ (2565). แนวโน้มอนาคตของการศึกษาและการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นในยุคดิจิทัล.
วารสารสังคมศาสตร์แห่งอนาคต, 7(1), 45-60.
- Anderson, C. (2006). *The Long Tail: Why the Future of Business is Selling Less of More*. Hyperion.
- Anderson, B. R. (1991). *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. Verso.
- Gombrich, R. (1988). *Theravada Buddhism: A Social History from Ancient Benares to Modern Colombo*. Routledge.
- Jenkins, H. (2006). *Convergence Culture: Where Old and New Media Collide*. New York University Press.
- Keyes, C. F. (1989). *Thailand: Buddhist Kingdom as Modern Nation-State*. Westview Press.
- Lessig, L. (2004). *Free Culture: The Nature and Future of Creativity*. Penguin Books.
- McLuhan, M. (1964). *Understanding Media: The Extensions of Man*. McGraw-Hill.
- Parekh, B. (2006). *Rethinking Multiculturalism: Cultural Diversity and Political Theory*. Palgrave Macmillan.
- Swearer, D. K. (1995). *The Buddhist World of Southeast Asia*. SUNY Press.
- Tambiah, S. J. (1976). *World Conqueror and World Renouncer: A Study of Buddhism and Polity in Thailand against a Historical Background*. Cambridge University Press.